

Plenum

Torsdag 20.10.2022 kl. 15.59—20.56

5. Lagmotion med förslag till lag om ändring av ärvdabalken

Lagmotion LM 40/2022 rd Jari Koskela saf m.fl.

Remissdebatt

Talman Matti Vanhanen: Ärende 5 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till lagutskottet.

För remissdebatten reserveras så länge som... nå, vi har tid fram till klockan tio. — Debatt, ledamot Koskela.

Vid behandlingen av ärendet följde riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet.

Debatt

20.44 **Jari Koskela ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitokset tästä edeltäneestä puheenvuorosta. Täällä on käyty tärkeätä ja hyvää keskustelua tänään salissa, ja nyt sitten siirrytään hiukan toisenlaiseen asiakokonaisuuteen.

Tässä tekemässäni aloitteessa perintökaarta ehdotetaan muutettavaksi siten, että testamentti on laadittava kirjallisesti ja jätettävä rekisteröitäväksi maistraattiin eli nykyisin Digij- ja väestötietovirastolle tai Ahvenanmaan valtionvirastolle. Tämähän on käytäntö jo nyt avioehtojen kohdalla. Tällä muutoksella varmistettaisiin se, että testamentin oikeellisuudesta ja olemassaolosta ei jää epäselvyyttä ja saatavilla on aina ajantasainen testamentti.

Nykyään testamentin säilyttäminen on tekijän itsensä vastuulla. Niitä saatetaan säilyttää vaikkapa piirongin laatikossa muiden sekalaisten papereiden joukossa. Tämän vuoksi perinnönjaon yhteydessä voi tulla epäselvyyksiä siitä, onko tekijä ollut oikeustoimikelpoinen testamentin tehdessään, onko kenties tehty useampia testamentteja ja mikä niistä on viimeisin versio. Äärimmäisissä tapauksissa epämieluisaksi koettu testamentti on voitu myös tarkoituksella hukata — näitä esimerkkejä on lukemattoman paljon, valitettavasti.

Testamenttien moitekanteita käsitellään käräjäoikeuksissa noin sata vuodessa. Tällä lakialoitteella pyritään merkittävästi vähentämään näiden mahdollisesti hyvinkin riitaisten ja perillisten välejä vuosiksi rikkovien oikeuskäsittelyjen määrää. Nämä oikeuskäsittelyt ovat usein äärimmäisen epäselviä, koska luonnollisestikaan perinnönjättäjä ei enää itse ole omaa näkökulmaansa kertomassa.

Lakimuutoksella maistraatin tehtäväksi jäisi testamenttia tehdessä varmistaa tekijän oikeustoimikelpoisuus, ja maistraatti toimisi myös viran puolesta todistajana. Tällöin poistuisi myös tarve hankkia esteettömiä todistajia.

On todennäköistä, että perinnönjaon epäselvyydet lisääntyvät tulevaisuudessa. Ihmisten elinikä pitenee, ja myös uusioperheiden määrä kasvaa. Avioeroja on jo nyt tavattoman pal-

Punkt i protokollet PR 113/2022 rd

jon, eikä tälle kehitykselle ole valitettavasti näköpiirissä muutosta. Tällainen kehitys on omiaan lisäämään perinnönjakoon liittyviä riitoja, ellei lakia muuteta. Tiedämme, että käräjäoikeudet ovat jo nyt ruuhkautuneet ja kroonisessa resurssipulassa. Testamenttien tallettaminen maistraattiin siis säästäisi tuomioistuinten resursseja, osapuolten oikeudenkäyntikulut vähenisivät, ja perinnönjakoprosessi nopeutuisi. Lakimuutoksella olisi lisäksi positiivinen vaikutus oikeusvarmuuteen.

Arvoisa herra puhemies! Siirtymä nykykäytännöstä tähän lakialoitteessa esitettyyn uuteen malliin ei varmasti ole aivan kivuton. Joku voi nähdä uuden järjestelyn tekevän testamentin tekemisestä monimutkaisempaa. Aiemmin testamentteja on tehty ehkä tutun lakimiehen ja tuttujen todistajien tuella. Testamenttien tekeminen on ehkä jätetty aivan viime tippaan sairaalavuoteelle. Tällaista loppuvaiheessa tehdyn testamentintekijän oikeuskelpoisuutta on matala kynnys lähteä kiistämään, jos perillisiä ei tällainen viimeinen tahto miellytä.

Lakialoitteella esitetyllä muutoksella on toivoakseni kuitenkin kannustettava siihen, että testamentit tehdään ajoissa. Ei ole oikeastaan mitään syytä jättää viimeisen tahdon tekemistä elämän viimeisille hetkille. Ei avioehtojakaan, ainakaan normaalisti, tehdä juuri ennen eroa. Testamenttimenettely on tässä digitalisoituvassa maailmassa siirrettävä vastamaan nykyajan menetelmiä.

Ja samalla haluan kiittää kaikkia lakialoitteen allekirjoittajia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Junnila.

20.49 Vilhelm Junnila ps: Kunnioitettu puhemies! Meillä on ollut tänään aika tiukkoja aiheita, joissa on käsitelty lähes koko elämänkaarta. Ensin täällä käsiteltiin aborttilainsäädäntöä, joka kohdistuu elämän alkutaipaleelle, sen jälkeen siirryttiin kasvuvaiheeseen ja lapsilisiin, ja nyt olemme tässä täysistunnonkin loppupuolella päässeet myös elämän ehtopuolelle eli testamenttiin, ja nyt siis käsittelemme perintökaarta.

Edustaja Koskelan tekemä lakialoite on tärkeä, sillä voimassa olevan lain mukaan Suomessa testamenttia ei rekisteröidä mihinkään julkiseen rekisteriin. Vainajan viimeinen tahto voi siten jäädä jopa sattuman varaan sen suhteen, löytyykö testamentti ennen perinnönjakoa.

Perintökaari perustuu siis kahteen epävarmaan oletamaan: Ensiksi kysymys on pohjimmiltaan sattumasta eli siitä, onko testamentti ylipäätään löydettävissä eli tuleeko se vastaan vaikka patjan välistä, kun asuntoa siivotaan. Toiseksi se perustuu mahdollisten perillisten rehellisyyden varaan. Mitä jos sen löytää ihminen, jolle tehty testamentti onkin epäedullinen? Tästä on lukuisia esimerkkejä, joista tuoreimmasta uutisoitiin muutama tunti sitten, kun julkisuudesta tutun Janita Lukkarisen testamenttia epäillään väärennetyksi, mistä on nyt sitten nostettu syyte.

Tämänkaltaisista omaisille raskaista tilanteista päästäisiin, jos edustaja Koskelan ehdotus tulisi voimaan. Myös Asianajajaliitto on ollut samoilla linjoilla, ja onhan niin, että avioehtokin rekisteröidään, kuten edustaja Kankaanniemi hyvin tietää.

Oikeusministeriön asettama työryhmä on esittänyt asiaa jo vuonna 2004, mutta jostakin syystä tätä asiaa ei ole vielä saatu korjattua. Viimeksi asiaa on käsitelty Antti Häkkäsen ollessa oikeusministerinä. Silloinkaan asiaa ei valitettavasti saatu kuntoon. Osoitan siis viestini oikeusministeriöön, että harkinnan aika on vihdoinkin ohi ja on ryhdyttävä toimeen. Kuten lakialoitteessa mainitaan, tämä tulisi säästämään tuomioistuinten muutenkin rajalli-

Punkt i protokollet PR 113/2022 rd

sia resursseja. Epäselvyydet ja erimielisyydet olisi huomattavan paljon yksinkertaisempaa ratkaista, kun testamentin olemassaoloa tai sen sisältöä ei voisi nykyiseen tapaan kiistää. Meillä on aivan liikaa erilaisia moitekanteita tähän liittyen.

Arvoisa puhemies! Jos testamentti rekisteröitäisiin maistraatissa notaarin läsnä ollessa, se myös varmentaisi, että testamentti on tekijän tahdon mukainen. Samalla kuitenkin tulisi ratkaista, miten niin sanottu hätätilatestamentti toteutettaisiin silloin, kun vainajan tila estäisi omaehtoisen rekisteröinnin. Testamentin muuttaminen olisi tarkoituksenmukaista, jos aina viimeiseksi maistraattiin eli nykyään Digi- ja väestötietovirastoon rekisteröity versio tulisi voimaan. Näin huomioitaisiin se, että vainajan tahto muuttuu tai täsmentyy. Tämä on oikeusturvan ja oikeusvarmuuden kannalta hyvin tärkeää.

Arvoisa puhemies! Rekisteröinti todennäköisesti johtaisi siihen, että testamentteja tehtäisiin elämänsäajan aikana aikaisemmin, kuten esittelypuheessa mainittiin. Kannatan lämpimästi tehtyä lakialoitetta, jota edustaja on hyvin perustellut ja josta ilmenee tekijän aiempi historia muun muassa pastorina, jossa roolissa perintökaaren muodostamat haasteet vainajan omaisille ovat hyvin konkretisoituneet. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

20.53 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite tästä testamenttien rekisteröinnistä on mielestäni kannatettava ja sinänsä nykypäivää tässä digitalisoituneessa yhteiskunnassa. Tulee mieleen lähinnä se, että kun ihminen voi tehdä Omakannassa hoitotestamentin, niin jos sellainen on meillä mahdollista, että sen pystyy tänä päivänä tekemään, kuka tahtoo, miksei sitten omaisuuden suhteen testamenttia pystyisi tekemään.

Perintökaari on lainsäädäntönä varsin antiikkinen, näin olen antanut itseni ymmärtää, ja testamentin laatiminen tänä päivänä on varsin kankea ja vanhakantainen prosessi. Ja perinnöt ovat nykyään monesti myös niin suuria, että niihin saattaa kohdistua erilaisia intressejä, joten siinäkin mielessä tällainen selkeyttäminen olisi tarpeen.

Mielestäni myös tämä ajatus siitä, että testamentin todistajana voisi toimia maistraatti, on hyvä, koska siinä ei ainakaan synny mitään epäilyä silloin todistajien esteellisyydestä tai vastaavia ongelmia todistajien paikalle saamisesta. Tietenkin voi olla niin, että tämän järjestelmän rinnalle jäisi edelleen mahdollisuus sen perinteisen testamentin tekemiseen. Eli jos tällaista digitaalista rekisteröityä testamenttia ei maistraatista löytyisi, niin sitten toissijaisena menettelynä selvitetäisiin, löytyykö henkilöltä tällainen perinteinen kirjallinen testamentti jostain. Mutta tämä on varmasti kehittämiskelpoinen lakialoite, ja toivon sille menestystä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

20.55 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Aloite on erinomainen, ja puheenvuorot, jotka kuultiin, ovat hyvin perusteltuja. Nyt on kuitenkin valitettavasti niin, että elämme tämän vaalikauden loppuvaiheita ja on vähäistä suurempi arvio siitä, että nykyisen hallituksen aikana oppositiosta tehty hyväkään lakialoite ei saavuta määränpäättään vaan jää kuolemaan vaaleihin. Siksi vetoan Suomen kansaan, että kansa äänestää edustajat Koskelan, Junnilan ja Mäkelän eduskuntaan seuraavalle kaudelle ja heistä ainakin kaksi on ministerinä, jolloin sitten kahden voimalla vähintään [Vilhelm Junnila: Testamenttaatko äänet?] se on vietävissä hallituksen esityksenä läpi seuraavassa eduskunnassa. Näin tämä

Punkt i protokollet PR 113/2022 rd

erinomainen perintökaaren muutos ja tuonti nykyaikaan eli digiaikaan sieltä 1800-luvulta voisi toteutua. Uskon, että se olisi Suomen kansan etu ja osa siis tätä digiyhteiskuntaa, jota perussuomalaiset vahvasti kannattavat. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till lagutskottet.